

Odmev na trditve Aljoša Tomaža v intervjuju *Parlament bi za bančno luknjo moral preiskovati samega sebe* (Sobotna priloga Dela, 3. 9. 2016)*

Aljoša Tomaž, glavni izvršni direktor KD Group in pred tem dolgoletni vodilni Abanke, v intervjuju, objavljenem v Sobotni prilogi Dela 3. 9. 2016, navaja več neresnic in pavšalnih trditvev. V Banki Slovenije jih razumemo predvsem kot nov poskus pritiska na Ustavno sodišče, ki presoja ustavnost izrednih ukrepov v bankah v letih 2013/14, zlasti delitev bremena sanacije med davkoplačevalce in delničarje ter imetnike podrejenih kapitalskih instrumentov bank. V zadnjem času se namreč v medijih vrstijo objave posameznikov, večinoma ekonomistov, ki so pred ali v začetku zadnje finančne krize zasedali vodilna mesta v politiki ali v kasneje saniranih državnih bankah – nekateri med njimi so tudi sami osebno "razlaščenci", in katerih skupna nit je zanikanje kakršnekoli soodgovornosti za nastale razmere v bankah pred sanacijo 2013.

1. G. Tomaž pravi, da je bil pomemben razlog za bančno vrzel ta, da je Banka Slovenije pod vodstvom Marka Kranjca leta 2010 začela uvajati standarde Basel 3 in je zahtevala 80 odstotkov primarnega kapitala in skupni kapitalski količnik 10, zaradi česar naj bi banke začele krčiti kredite in jemati denar iz gospodarstva.

To ni res, Banka Slovenije leta 2010 nikakor ni začela uvajati standardov Basla 3. Ti se postopoma uvajajo šele od uveljavitve CRR in CRD (Capital requirements regulation/directive) z letom 2014, celovita implementacija pa nastopi s 1. januarjem 2019. Banka Slovenije tako ni bila med nadzorniki, ki bi se odločili za predčasno uveljavljanje Basla 3 ali za posplošen dvig kapitalskih zahtev, kot na primer Hrvaška z minimalno zahtevo kapitalske ustreznosti (KU) 12% ali Švica za najpomembnejše banke z minimalno zahtevo KU 19%.

Banka Slovenije je leta 2010 uvedla ukrep, da morajo banke v okviru procesa ocenjevanja ustreznega notranjega kapitala - ICAAP (Internal Capital Adequacy Assessment Proces) 80 % interne ocene kapitalskih potreb za kreditno tveganje (ki je le eno izmed tveganj za katera morajo banke oziroma lastniki bank zagotavljati kapital) pokriti s temeljnim kapitalom. **S tem ukrepom je preprečila, da bi banke in njihovi lastniki potrebo po kapitalu zagotavljali le z izdajami podrejenih in hibridnih kapitalskih instrumentov in s tem poslabševali strukturo kapitala bank ter povečevali tveganja investitorjem v druge kapitalske instrumente. Ukrep je bil torej reakcija na naraščajoča kreditno in likvidnostno tveganje ter tveganja refinanciranja ter za zaščito depozitov gospodinjstev – oziroma odgovor na stanje. Spomnimo: Slovenski BDP je že leta 2009 padel za rekordnih 7,8 odstotka,** tako državi kot bankam se je zapirala možnost, da v tujini refinancirajo vire ob zapadlosti (banke so se posledično že v letu 2009 v tujini neto razdolžile za 3,2 mrd EUR), v segmentu podjetij pa se je zgolj med decembrom 2009 in junijem 2010 delež obveznosti (razvrščena aktiva), ki so jih podjetja bankam odplačevala z zamudo, povečal z 12,8 na 20,9 odstotka.

V takih razmerah je bila nujna okrepitev bank s temeljnim kapitalom, ki je za banke glavni instrument za amortizacijo šokov kot posledice realizacije kreditnega tveganja. Vendar **država kot ključna lastnica treh največjih bank ne leta 2010 in ne leta 2011 ni izpolnila**

zahtev Banke Slovenije in bankam ni zagotovila zahtevanega potrebnega kapitala, kar bi kot odgovorna lastnica morala.

Odsotnost teh dokapitalizacij je bila v okolju negativne ali šibke gospodarske rasti, ob hitrem poslabševanju stanja v gospodarstvu in velikem številu stečajev vzrok (!) zastoja v kreditiranju (banke so dodaten kapital med drugim pridobivale s prestrukturiranjem aktive oziroma z močnim znižanjem kreditne aktivnosti), vzrok omajanega zaupanja domačih in tujih vlagateljev v domači bančni sistem in državo kot celoto ter eden izmed pomembnih vzrokov za začetek hitrega zniževanja bonitetne ocene državnega tveganja in tveganja bank. Bonitetna ocena NLB d. d. je od leta 2011 do sanacije v 2013 padla iz Ba1 na Caa2 (Moody's). G. Tomaž neizvedbe dokapitalizacij v prvih letih krize ne problemizira, kot dober odziv na krizo pa prvenstveno izpostavlja zakon o **garancijski shemi**. Omenimo zgolj, da je skoraj polovica podjetij-prejemnikov državnih jamstev po Zakonu o jamstveni shemi RS (2009), propadla oziroma pristala v insolvenčnih postopkih, od tega slaba tretjina še v času mandata avtorja zakona, takratnega finančnega ministra dr. Franceta Križaniča.

2. G. Tomaž navaja, da se je v javnosti razširilo mnenje, da so imele banke negativen kapital, čeprav so po revidiranih podatkih za leto 2012 vse izkazovale kapitalsko ustreznost. Ne gre za mnenje, ki se je razširilo v javnosti, pač pa za dejansko stanje bank, ugotovljeno s skrbnim pregledom bank, ki so ga leta 2013 na zahtevo Evropske komisije izvedle neodvisne specializirane institucije v desetih slovenskih bankah. Da imajo banke (NLB, NKBM, Abanka, Banka Celje) negativen kapital tudi niso pokazali stresni testi, ki po g. Tomažu kažejo "zgolj, kaj bi bilo, če bi bilo" in pri katerih izrazi dvom v uporabo "pravilnih in relevantnih predpostavk" - **pač pa je negativen kapital bank razkril že pregled kakovosti sredstev (AQR), ki sta ga izvedla Deloitte in E&Y in izsledki katerega so služili kot podlaga za stresne teste.** Zaradi nezaupanja v verodostojnost ovrednotenja sredstev - zlasti kreditnih portfeljev bank v času krize se namreč od leta 2012 v Evropi kot orodje nadzorniškega pregleda bank – ki je osnova tudi za odločanje Evropske komisije v primeru presoje skladnosti državnih pomoči bančnemu sistemu - poleg stresnih testov uporabljajo tudi AQR; oba skupaj sestavljata skrbni pregled bank.

Tako metodologija kot podrobni rezultati AQR in celotnega pregleda so že več kot leto dni javno dostopni v vsaj dveh poročilih, objavljenih na spletni strani BS - v Celovitem poročilu o skrbnem pregledu bančnega sistema (v nad. Celovito poročilo) in Poročilu o vzrokih za nastali kapitalski primanjkljaj, ki ga je BS marca 2015 pripravila za Državni zbor. Z AQR ugotovljene potrebne dodatne slabitve (pri NLB, NKBM, Abanki in Banki Celje jih je bilo skupaj za 2,09 mrd EUR) so banke poknjžile in upoštevale v letnih poročilih za leto 2013, ki so jih potrdili redni revizorji poslovanja in v nekaterih primerih celo presegajo velikost ugotovljeno v neodvisnem sistemskem pregledu kakovosti bančne aktive. Pri tem gre posebej poudariti, da so letna poročila narejena skladno z Mednarodnimi standardi računovodskega poročanja (MSRP) in kar dodatno potrjuje tudi skladnost AQR z MSRP, ki je sicer razvidna že iz smernic, pripravljenih v času skrbnega pregleda slovenskih bank v 2013 in ki so bile podlaga za javno dostopen priročnik ECB tudi za izvedbo AQR v letu 2014 v skladu s določbami Uredbe o Enotnem mehanizmu nadzora (Uredba Sveta (EU) 1024/2013 z dne 15. oktobra 2013).

V omenjenih poročilih je pojasnjena tudi izvedba stresnih testov. **Predpostavk ni določila "Banka Slovenije in njen usmerjevalni odbor"**, kot nakazuje g. Tomaž (usmerjevalni odbor so ob Banki Slovenije sicer sestavljali Ministrstvo za finance, Evropska komisija (DG Comp in DG FIN), ECB in Evropski bančni organ - EBA), pač pa so bile **predpostavke za osnovni scenarij vzete iz spomladanske napovedi makroekonomskih gibanj Evropske komisije, popravljene navzdol na podlagi makroekonomskih podatkov za prvo četrtletje leta 2013, za neugodni scenarij pa so bile - tako kot pri drugih državah - določene s strani ECB/ Evropskega odbora za sistemska tveganja - ESRB.**

Banka Slovenije pregleda ni izvajala sama, pač pa so ga v vseh fazah izvedle neodvisne zunanje specializirane institucije, ki so preglede izvajale tudi v drugih državah. Prav tako kriterijev, kaj je refinancirani kredit oziroma katere terjatve so nedonosne, ni določala Banka Slovenije, kot se sprašuje g. Tomaž, ampak so bile upoštevane definicije EBA, kot je razloženo v omenjenem Celovitem poročilu (glej zlasti poglavje 4.4. Osnovne predpostavke stresnih testov). **Taka dejstva bi g. Tomaž verjetno moral vedeti – zlasti če stalno ponavlja očitek, da Banka Slovenije informacij ne razkriva.**

3. Po navedbah g. Tomaža ni jasno, zakaj je bila tolikšna razlika med ocenama kapitalskega primanjkljaja, ki sta jo izdelali družbi Roland Berger in Oliver Wyman – 3,2 in 4,7 milijarde evrov: "Nam, razlaščenecem, ni jasno, zakaj Banka Slovenije ni zahtevala uskladitve, in tudi to kaže na stopnjo skrbnosti."

Razlika med omenjenima ocenama izhaja iz različnega nabora podatkov in različne uporabljene metodologije, kar je Banka Slovenije večkrat razložila v odgovorih medijem in je podrobno razloženo v omenjenih poročilih na spletni strani Banke Slovenije, zlasti v omenjenem Celovitem poročilu. **Stresni testi izvajani po "top down" pristopu so manj natančni, saj se delajo na bolj agregiranih podatkih, ki jih sporočajo banke same. "Bottom up" pristop se dela na bolj podrobnih podatkih za vsako konkretno banko, v pregled je vključen širši obseg aktive banke in je bolj prilagojen tveganjem lastnim posamezni banki.** Običajna mednarodna praksa je, da se stresni testi, ki so podlaga za oceno dodatno potrebnega kapitala, izvajajo po "bottom up" pristopu - to velja tako za skrbni pregled izveden s strani ECB, metodologijo stresnih testov EBE, interno izvajane stresne teste v Banki Slovenije. Odstopanja med rezultati "bottom up" in rezultati "top down" stresnih testov so logična in pričakovana, zaradi metodoloških specifik pa cilj nikakor ni, da so rezultati usklajeni – pač pa je nujno, da se da razlike utemeljiti, kar sta pri izvedenih testih 2013 morala storiti tudi izvajalca. **Razlike med "bottom up" in "top down" v posebnem poglavju razlaga dokument Celovito poročilo (str. 104-108).**

4. Trditev g. Tomaža, da smo banke brez potrebe dokapitalizirali v takem obsegu, tako da danes visoko presegajo zahteve po baselskih standardih, je **povsem neutemeljena.** Po zadnjih primerljivih podatkih je bil slovenski bančni sistem s kapitalsko ustreznostjo 18,6 odstotka konec leta 2015 v sredini držav EMU; višjo kapitalsko ustreznost imajo bančni sistemi Estonije (34,5%), Irske (25%), Litve (24,3%), Finske (22%), Latvije (20,6%), Nizozemske (20,4%), Luksemburga (19,9%), Malte (18,9%). Ravno tako je trditev zelo nenavadna v luči dejstva, da je zaradi slabih gospodarskih razmer tudi KD banka, v lasti KD Group, po letih poslovanja z izgubo zaključila svoj poslovni model leta 2011 z odločitvijo

lastnikov za izstop. (Dnevnik je denimo 22. 2. 2012 poročal, da naj bi neuradno želeli prodajni postopek zaključiti še preden bo KD Banka potrebovala novo dokapitalizacijo).

5. G. Tomaž navaja začudenje, da se je le Gorenjska banka pritožila na odločbo Banke Slovenije – druge banke naj bi bilo po njegovem bolj strah Banke Slovenije kot delničarjev in podrejenecv, in razumeti je namig, da naj bi s pritožbo dosegla znižanje zahtevane dokapitalizacije.

Nič navedenega ne drži. Gorenjski banki z razliko od največjih državnih bank, ki bi šle v primeru neizvedbe državne dokapitalizacije v stečaj, ni **bila izdana odločba o izrednih ukrepih** (zoper to je bila sicer možna le vložitev tožbe), pač pa ji je Banka Slovenije zaradi ugotovljenega kapitalskega primanjkljaja izrekla redne ukrepe nadzora v obliki **odredbe o odpravi kršitev, ki so se nanašale na odpravo kapitalskega primanjkljaja**. Nižja končna potrebna dokapitalizacija Gorenjske banke je bila posledica vrste izvedenih ukrepov za zniževanje in boljše upravljanje tveganj, s katerimi je banka znatno znižala kapitalski primanjkljaj. Vse to je bilo v javnosti že večkrat pojasnjeno.

6. G. Tomaž opozarja, da je osnutek novele o bančništvu dovoljeval možnost, da se kvalificirane obveznosti izvzamejo iz ukrepov odpisa, če je izključitev sorazmerna in potrebna za preprečitev negativnega vpliva na delovanje finančnega sistema – da pa je ta možnost kasneje odpadla.

Izpostavimo, da je bila narejena **ocena sistemskega vpliva izbrisa kvalificiranih obveznosti bank v sanaciji**. Predstavljena je v Letnem poročilu Odbora za finančno stabilnost (makrobonitetni organ v sestavi predstavnikov Banke Slovenije, Agencije za trg vrednostnih papirjev, Agencije za zavarovalni nadzor in Ministrstva za finance) za leto 2014 in pravi: "Z oceno je bilo ugotovljeno, da izbris delnic in podrejenih obveznosti bank v sanaciji **ni imel sistemsko pomembnih učinkov ter ni predstavljal pomembnejšega tveganja na poslovanje subjektov, ki jih nadzorujeta AZN in ATVP.**" Tudi to Poročilo je že več kot poldrugo leto dostopno na spletni strani Banke Slovenije.

7. G. Tomaž trdi, da je italijanski premier Renzi "rekel, da ne bo črtal podrejenecv, ker ima to določene posledice za bančne finančne trge."

Trditev je zavajajoča, saj je italijanska centralna banka že novembra lani sprejela sanacijske ukrepe v zvezi s štirimi bankami v težavah (Banca Marche, Banca Popolare dell'Etruria e del Lazio, Cassa di Risparmio di Ferrara in Cassa di Risparmio di Chieti), s katerimi so **prenehali v celoti vse delnice in podrejeni instrumenti navedenih bank**, upošteva Evropske komisije o državnih pomočeh bankam (to se je uporabilo tudi pri reševanju bank z državno pomočjo v RS).

8. Na trditev g. Tomaža, kako bi pri nas vsak delal kriminalistično preiskavo in pri tem omenja tudi Banko Slovenije, navajamo, da je Posebna inšpekcijska skupina (PIS) Banke Slovenije analizirala sporno bančno prakso z vidika kršitev bančnih zakonskih in podzakonskih aktov znotraj svojega mandata in v skladu s 146. členom ZBan-2, ki govori o skladnosti poslovanja poslovnih bank znotraj mandata centralne banke. Naj ponovimo, da

Banka Slovenije z vsemi organi, ki se ukvarjajo s preiskavo domnevnih nepravilnosti, sodeluje in da je tudi v interesu Banke Slovenije, da pristojni organi svoje naloge opravijo.

Služba za odnose z javnostmi

Banka Slovenije

*Odmev je bil v skrajšani obliki objavljen v Sobotni prilogi Dela 10. 9. 2016.